

A
B
C
D
E

Skärholmens stadsdelsförvaltning

Förskola, fritid och kulturverksamhet

Marita Gullstrand

Simone Ohrling

2010-03-16

Bilaga 1

Förslag till specialverksamhet för barn med autism

A
B
C
D
E

UPPDRAG

I juni 2009 beslöts det att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att undersöka behovet av specialavdelning för barn med stora svårigheter inom området autism och utvecklingsstörning i Skärholmens stadsdel. Bakgrunden till uppdraget var bland annat en diskussion på ett ledningsgruppsmöte kring dessa barn. Verksamhetschef,

A
B
C
D
E

Birgitta Thulén, skriver i uppdraget att ”Det har visat sig att det ibland är svårt att tillgodose deras behov inom den vanliga verksamheten”

I uppdraget ingick även att ta reda på de ekonomiska förutsättningarna samt att utreda en lämplig geografisk placering.

Som sammankallande för arbetsgruppen utsågs samordnare, Marita Gullstrand.

Arbetsgrupp:

Aycan Bozarlan

Marie-Louise Folkman

Marita Gullstrand

Inger Ek

A
B
C
D
E

*Inger Hallström-Welén
Simone Ohrling*

VARFÖR EN SPECIALAVDELNING? (KONSEKVENSBESKRIVNING)

Det har bland annat kommit signaler till förskolepsykolog och samordnare i för barn i behov av särskilt stöd, i stadsdelen, om ökning av barn som har svårigheter inom autismspektra-området och även om kunskapen generellt har ökat kan det vara svårt att tillgodose barnens behov inom ordinarie förskoleverksamhet. Då dessa barn ofta är mycket personalkrävande och i behov av stora förstärkningsinsatser, med krav på specialkunskaper om autism, kan det vara svårt att upprätthålla en kontinuitet av personal.

Christopher Gillberg och Theo Peters skriver ”Vissa barn med autism kan bli så förvirrade i sällskap med sina jämnåriga att de börjar skrika eller slå på sig själva och

A B C D E

kräva att bli lämnade i fred".(s.29)¹ Detta gäller långt ifrån alla barn med svårigheter inom dessa spektra men för några är det ett beteende som förskolans personal känner igen. En anpassad avdelning, med personal som har hög kompetens, kan vara ett alternativ för att tillgodose dessa barns behov. På en avdelning där barn med liknande behov går är det lättare att bevara och utveckla kunskap inom behovsområdet.

I 2009 års Förskoleplan för Stockholms Stad står det att "*Barn som behöver mer hjälp och stöd i sin utveckling än andra ska garanteras det och insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt*" (s.11)² och i Salamancadeklarationen går det att läsa "*Barn och ungdomar som har funktionshinder ska så långt som möjligt erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun*"(2001, s.6)³

Vi definierar specialavdelning som en vanlig förskoleverksamhet för barn med väldefinierade särskilda behov, i det här fallet barn med diagnos inom autismspektrat⁴. Kompetensen hos personalen inom denna verksamhet anpassas till arbetssätt och behov som barnen har. Personalen erbjuds handledning och fortbildning inom området.

Stadsdelen har idag ingen egen specialverksamhet utan integrerar nämnda barn i våra befintliga förskolor med stöd, alternativt köper platser i andra

---

¹ C.Gillberg & T. Peters: *Autism. Medicinska och pedagogiska aspekter*. Cura Bokförlag 2001.

² Stockholm Stad, Utbildningsförvaltningen: *Förskoleplan för Stockholm Stad* .2009

³ Svenska Unescorådets skriftserie: *Salamancadeklarationen*.nr 1/2001

⁴ Begreppet autismspektrum används idag ofta som ett samlingsnamn för autism, Aspergers syndrom och andra autismliknande tillstånd. www.autismforum.se

A B C D E

kommuners/stadsdelars verksamheter om möjlighet ges. Det finns barn i stadsdelen som väntar/köar på plats till specialverksamhet.

Verksamheten

- ✦ Verksamheten vänder sig i första hand till barn folkbokförda inom Skärholmens stadsdelsförvaltning
- ✦ Verksamheten är en heldagsverksamhet fem dagar i veckan som är öppen mellan (7) 7.30-16.30 (17.00) fyra dagar i veckan och (7)7.30-15.00 en dag i veckan (då personalen har handledning, fortbildning, m.m.)
- ✦ Verksamheten erbjuder plats till 4-7 barn (omprövas vid behov) som uppfyller behovskriterierna.
- ✦ Beslut om vilka barn som får plats fattar samordnare för bibass i samarbete med intagningsgrupp utifrån intagningsrutiner.
- ✦ Verksamheten utgår från Förskolans läroplan (Lpfö 98) och har som, all förskoleverksamhet, mål att bidra till självständighetsträning, utveckling och lärande. Verksamheten anpassas individuellt utifrån varje barns behov i samarbete mellan förskolans personal och vårdnadshavare.
- ✦ Ansvar för verksamheten kommer att ligga centralt/övergripande inom avdelningen; Barn, unga och fritid.

Ekonomi:

- ✦ Verksamheten finansieras med Bibass pengar utifrån kalkyl. Initialt

A B C D E

- ✦ behövs extra pengar för kostnader som vanligen uppkommer i samband med start av verksamhet.
- ✦ Verksamheten kan, om det finns platser som inte nyttjas, sälja verksamhetsplatser till andra stadsdelar och kommuner.

Personal:

- ✦ Personalen arbetar efter schema (öppningar och stängningar).
- ✦ Personalen ska, för målgruppen, ha lämplig utbildning.
- ✦ Ansvar för personalrekrytering har avdelningen; Barn, unga och fritid.
- ✦ Personalen bör beräknas till 100% per inskrivet barn + en ca. 50% förstärkning för att täcka frånvaro.
- ✦ Personalen ska vid start (och behov) medverka vid utformning av rutiner som rör larm, nycklar, kontakter, dokumentförvaring och akutsituationer.
- ✦ Personalen deltar i handledning, fortbildning och utbildning.

Gruppens arbete har varit att inventera antalet aktuella barn inom målgruppen. Gruppen har även undersökt kostnadsalternativ och ekonomiska uträkningar.

Något som varit svårt att räkna på är lönsamhet ur ett pedagogiskt, socialt och samhällsperspektiv. Det går inte heller att räkna på vad det innebär på individnivå dvs. för barnet och dess familj men det bör ändå sättas i proportion till den kvalitativa vinsten som det skulle kunna innebära.

- Vad vinner barnet på en placering i specialverksamhet?
- Vad vinner de vuxna (förskolans personal, familj) på en specialplacering för barnet?

A B C D E

Inventering

Vi kan inte exakt fastställa antalet barn som i framtiden finns inom målgruppen men vi har gjort en rimlig uppskattning av vilka barn det rör sig om i dags läget.

Verksamheterna fick på olika sätt via ledningsgruppen eller direkt genom avdelningarnas personal, rapportera vilka barn som befann sig på förskolorna och skulle kunna vara aktuella om det funnits en möjlighet till placering på specialavdelning. Uppskattningsvis rör det sig om nio barn som idag är i nämnda målgrupp. Av dessa har tre barn plats i andra verksamheter utanför stadsdelen.

Inom alla förskoleenheter finns dessutom barn med diagnosen autism, som förskolorna tycker att de kan bedriva en bra verksamhet för och är därför inte medräknade vid inventeringen.

Enligt Autism Center (AC) för små barn i Stockholm har det ökat från ca 260 registrerade barn vid starten 2005 till nästan 500 barn som är registrerade idag (2009). En orsak till ökningen antas vara att fler barn i yngre åldrar uppmärksammas och erbjud utredning. De barn (och familjer) som remitteras till AC har diagnos autism/autismspektrumstörning.

A
B
C
D
E

Ekonomi

Schabloner 2009:

Barn mellan 1-3: **128 333**

Barn mellan 4-5: **127 706**

A B C D E

Av dessa pengar delas det ut 78 % direkt ut till förskolorna, d.v.s.

Barn mellan 1-3 : **100 099**

Barn mellan 4-5: **99 610**

Utöver detta får förskolorna språkpeng och Bibasspeng.

Våra kalkyler utgår ifrån stadsdelens ordinära bemanning som genomsnittligt är:

14 barn från 1-3 år har på sin avd: **2,75 tjänster**

18 barn från 4-5 år har på sin avd: **2,75 tjänster**

Detta betyder att	40+40+30 =110 tim	går till 14 barn (1-3)
Eller	110/14= 7,86 tim	går till 1 barn (1-3)

Likaså betyder det att	40+40+30=110 tim	går till 18 barn (4-5)
Eller	110/18= 6,1 tim	går till 1 barn (4-5)

Om man nu utgår ifrån att **5 barn** i stadsdelen är i behov av sådant stöd att en vanlig verksamhet inte kan erbjuda det, då kan vi redan nu beräkna befintliga kostnader för barnet/en även om man inte skapar en specialavdelning. Beräkningen gäller barn i stadsdelens kommunala verksamheter. För det mesta tilldelas barnen en resursförstärkning på 30-50 timmar, i uträkningen nedan **beräknar vi på 35 timmars resurs**.

Barn 1-3 år

A B C D E

Antal barn	timmar	tjänster
5 barn	$5 \times 7,86 = 39,3$ $5 \times 35 = 175$	$39,3/40=0,98$ $175/40= 4,38$
Summa	214,3	5,36

Barn 4-5 år

Antal barn	timmar	tjänster
5 barn	$5 \times 6,1 = 30,5$ $5 \times 35 = 175$	$30,5/40=0,76$ $175/40= 4,38$
Summa	205,5	5,14

Uppskattade kostnader för barn med autism och utvecklingsstörning som idag går i förskolor i Skärholmens stadsdel

Barn 1-3 år

5 barn på en avdelning med 5,36 tjänster	Grundlön plus 43 % PF Per månad	Gånger 5,36 tjänster	Gånger 12 månader
Endast förskollärare:	26 000 + 11 180 = 37 180	199 285	2,391 418
Endast barnskötare	21 000 +	160 961	1,931 530

A
B
C
D
E

	9 030 = 30 030			
5,36/2 = 2,68 tjänster förskollärare	37 180	99 642		1,195 704
Och 5,36/2 = 2,68 tjänster Barnskötare	30 030		80 480	965 760
Summa				2,161 464

Barn 4-5 år

5 barn på en avdelning med 5,14tjänster	Grundlön plus 43 % PF Per månad	Gånger 5,14 tjänster	Gånger 12 månader
Endast förskollärare:	26 000 + 11 180 = 37 180	191 105	2,293 260
Endast barnskötare	21 000 + 9 030 = 30 030	154 354	1,146 631
5,14/2 = 2,57 tjänster förskollärare	37 180	95 552,6	1,146 631
Och 7,5/2 = 3,75 tjänster Barnskötare	30 030		82 582,5
Summa			2,137 621

A
B
C
D
E

Placerings kostnader för barn med autism och utvecklingsstörning
i förskolor utanför Skärholmens stadsdel

4-5 åringar

Specialverksamhet	Kr/år 1 barn	Kr/år 3 barn	Kr/år 5 barn
Plats	500 000	1 500 000	2 500 000
Taxi (tur & retur)	120 000	360 000	600 000
Summa	620 000	1 860 000	3 100 000
Utebl. fsk.schablon	127 706	383 118	638 530
Summa	747 706	2 243 118	3 738 530

1-3 åringar

Specialverksamhet	Kr/år 1 barn	Kr/år 3 barn	Kr/år 5 barn
Plats	500 000	1 500 000	2 500 000
Taxi (tur & retur)	120 000	360 000	600 000
Summa	620 000	1 860 000	3 100 000
Utebl. fsk.schablon	128 333	384 999	641 665
Summa	748 333	2 244 999	3 741 665

A B C D E

4-5-åringar

Plats i andra stadsdelar/ej spec.	Kr/år 1 barn (40 tim stöd)	Kr/år 3 barn (40 tim stöd)	Kr/år 1 barn (30 tim stöd)	Kr/år 3 barn (30 tim stöd)
Plats	270 000	810 000	210 000	630 000
Taxi (tur & retur)				
Summa				
Utebl. fsk.schablon	127 706	383 118	127 706	383 118
Summa	397 706	1 193 118	337 706	1 013 118

1-3-åringar

Plats i andra stadsdelar/ej spec.	Kr/år 1 barn (40 tim stöd)	Kr/år 3 barn (40 tim stöd)	Kr/år 1 barn (30 tim stöd)	Kr/år 3 barn (30 tim stöd)
Plats	270 000	810 000	210 000	630 000
Taxi (tur & retur)				
Summa				
Utebl.fsk.schablon	128 333	384 999	128 333	384 999
Summa	398 333	1 194 999	338 333	1 014 999

Hur ser det ut i dag:

Från Skärh. går ett stort barn på specialverksamhet (Delfinen)⁵ :

747 706 kr/år

Från Skärh. går ett stort barn (40tim stöd) i annan SD förskola⁶ :

397 706 kr/år

Från Skärh. går ett litet barn (30 tim stöd) i annan SD förskola:

338 333 kr

Summa: 1 483 745 kr

⁵Delfinen är en specialverksamhet för barn med autism/ utvecklingsstörning i Enskede-Årsta-Vantörs sdf.

⁶ Det är inte vanligt att barn från Skärholmen med svårigheter inom autismspektrum går i annan SD ordinarie förskoleverksamhet med stöd.

A B C D E

RISKBEDÖMNING (bygger på checklista från Arbetsmiljöverket)

1. Lokalernas förläggning och utformning

Lokalen befinner sig på nb alt. markplan. Lokalerna som kan vara aktuella har alla tidigare tjänat som verksamheter för barn. *Här får vi återkomma med detaljer som rör utrymningsvägar, utrustning etc*

2. Utrymmen för utrustning och material

Vår tanke är att det ska finnas kapprum och förrådsutrymme som specialverksamheten skälva "huserar" över. Viktigt med separerad vuxen och barntoilet för att hindra smittrisk m.m. Duschrum där personal kan duscha av barn vid behov. Att fundera över är behovet av skötbord? Det ska även finnas tillgång till ett kök där det går att värma mat samt tillagning av enklare maträtter/ mellanmål. *Även här får vi återkomma med en mer detaljerad beskrivning då lokal är bestämd*

3. Personalutrymmen

Verksamheten ska inrymma personalrum där personal kan planera och förbereda arbete, dokumentation, samtala m.m. Personalen ska ha tillgång till personalrum med matplats.

Personalen ska ha tillgång till egen personaltoalett och utrymme för personliga värdesaker/ kläder.

Städmaterial ex rengöringsmedel, sopborste m.m. ska finnas i eget städförråd med låst dörr för att förhindra olyckor. Gäller även för Elektrisk utrustning.

4. Allmänventilation och inomhusklimat

Den lokal som är aktuella har tidigare tjänat som verksamhet för barn och borde i och med det uppfylla alla riktlinjer och bestämmelser. Verksamheten kommer att följa gällande lagar samt kontrolleras utifrån samma villkor som övriga förskoleverksamheter. (Luftkvalité, mat os, inomhusklimat, skydd för köksmaskiner Etc.)

5. Buller

Här hänvisar vi till svaret under punkt 4 till viss del.

A B C D E

Det ska finnas hörselskydd/öronproppar lättillgängligt .
Vi vet inte hur ljudet från barnen kan störa/påverka grannar? Men hittills känner vi inte till några sådana klagomål.

6. Stöd

Personalen ska veta vem som är deras chef/ledning och hur den/de kan nås vid frågor, oro och ängslan.

Personalen ska initialt ha god kunskap om de behov som barnen har i specialverksamheten samt möjlighet till fortbildning och handledning för att upprätthålla och vidareutveckla den kunskap som krävs.

7. Arbetsbelastning

Chef/ledning är ytterst ansvarig för att uppmärksamma om arbetsbelastningen är för hög. Arbetstagaren ska upplysa/uppmärksamma chef/arbetsledare om sina behov. I en specialverksamhet för barn inom autismspektrum samlas barn med liknande behov vilket ställer höga krav på kompetens inom detta område. Oavsett kompetens kan det uppstå extraordinära situationer som till exempel, mer skrik och höga ljud än vad som kan vara vanligt inom ordinarie förskoleverksamhet, vilket personalen måste få information om och hjälp med att hantera detta. Verksamhetens personal ska inte bli "utlånad" till grannavdelningar/grannförskolor. Vikarier ska rekryteras vid behov.

8. Hot och våldrisker

Det ska finnas en "Akut & Rutin" pärm med telefonnummer, rutiner, handlingsplaner etc. lättillgängligt för personal. All personal ska få personlig genomgång av pärmen. Barn inom verksamhetens målgrupp är oftare mer utagerande än vanligt och/eller uppvisar ett självskadebeteende. Personalen ska få handledning/utbildning i att hantera detta.

9. Manuella lyft och obekväma arbetsställningar

Lokalen ska vara utformade och anpassade så att personalen inte utför ett arbete i ogynnsamma och påfrestande arbetsställningar. Till exempel: för att undvika tunga lyft ska det finnas dusch eller höj och sänkbart skötbord där personalen kan tvätta av barnen vid behov. Det ska finnas lämpliga sittpallar för barn och vuxna. etc.

10. Smitta och hygien

Rutiner för att förebygga smittspridning ska vara väl kända för all personal.

A B C D E

Engångshandskar ska användas vid tvätt av barn och byte av blöja. Desinfektionssprit ska finnas på alla toaletter och i kök. Personal och barn ska ha egna handdukar etc. Städföretag/städpersonal sköter städning av lokal inkl. hygienutrymmen. Rutinerna finns nedtecknade i "Akut & Rutin" pärmen.

11. Systematiskt arbetsmiljöarbete

Rutiner, handlingsplaner och blanketter finn i separat pärm med etiketten "Systematiskt arbetsmiljöarbetet" väl känd för all personal.

Vid start ska befintlig personal samt skyddsombud medverka vid planeringsarbete och beslut. När verksamheten är igång ska verksamheten följa stadsdelens rutiner vid systematiskt arbetsmiljöarbete.

12. Arbetsanpassning och rehabilitering

Verksamheten omfattas av stadsdelens rutiner.

SLUTSATSER.....

Kalkylerna baserar sig på att samtliga barn med autism/autismspektrumstörning befinner sig i stadsdelens kommunala verksamheter. Vi har inte räknat på vad varje barn kostar ifråga om el, telefoni, mat, material etc. utan enbart på personalkostnader som är den stora kostnaden.

I tidigare uträkningar kan vi se att om 5 barn i åldern 4-5 år är i behov av extra stöd om 35 tim/vecka⁷ så motsvarar det 5,14 personal (resurs inkl tillgång till ordinariepersonal) vilket genererar en kostnad på drygt 2 137000 kr/år. Motsvarande siffra för 1-3 åringar är 5,36 personal och en kostnad på drygt 2 161000 kr/år (tabell s. 5)

---

⁷ Ofta är stödbehovet 40 tim/vecka och mer för att "täcka" barnets vistelsetiden på förskolan

A B C D E

Om vi räknar på vad 5 barn skulle kosta i en eventuell specialverksamhet (t.ex. Delfinen i Högdalens) utanför stadsdelen blir siffran drygt 3, 7 miljoner kr/år (tabell s.6).

Här ser arbetsgruppen en vinst med att stadsdelen själva utnyttjar dessa miljoner till att bygga upp en egen verksamhet och egen hög kompetens inom området autism/autismspektrumstörning. På så sätt kan barn erbjudas specialverksamhet på nära håll och beroendet av andra stadsdelar och kommuners verksamheter avtar.

Vad skulle det kosta om vi skapade egen specialverksamhet?

Lokaler: utnyttjas befintliga lokaler blir det ingen anskaffningskostnad eller extra utgifter för hyra utöver det som redan idag betalas. Här går det att använda befintlig infrastruktur som kök, städ, telefonanslutning etc. Behöver det byggas lokal alt. hyras extra lokaler tillkommer kostnader för detta. Det har skett en översyn av möjliga lokaler inom de tre förskoleområdena, inom Skärholmensstadsdelsförvaltning. Utifrån detta har det fattats beslut om att starta verksamheten på förskolan Björksätravägen 53.

Personalkostnader:

Ofta behöver dessa barn stöd av en vuxen per barn. Om det är fem barn inskrivna i verksamheten finns troligen behov av ca fem personer men inte nödvändigtvis heltidsanställningar. Det kan röra sig om personer med barnskötar-, förskolläraryr, specialpedagogutbildning eller annan utbildning med specialkompetens inom området.

Då det handlar om en ganska liten grupp barn kan det vara sårbart att finna lönsamhet och ett stabilt underlag för att säkerställa den ekonomiska bärigheten. Likväl som att familjer flyttar till vår stadsdel flyttar även barn ur vår stadsdel. Om en

A B C D E

plats inom specialverksamheten tillfälligt står tom, får man fundera över möjligheten att sälja platser till andra stadsdelar och kommuner. Behovet av platser i staden är för tillfället större än tillgången, men det finns inga garantier för att den bilden kvarstår.

Arbetsgruppen är överens om:

Vi är överens om att det finns behov av att stärka upp den befintliga förskoleverksamheten med en specialverksamhet för barn med svårigheter och diagnos inom autism/autismspektrumstörning. Inrättandet av en specialverksamhet skall ses som en kvalitetshöjning och som ett komplement till de förstärkningsinsatser/resurser som finns idag. Ur ett arbetsmiljöperspektiv kan verksamheten ses som en avlastning för personal och barn inom ordinarie verksamheter då många barn inom målgruppen kan vara utagerande och våldsamma, skrika högt vid längre stunder och över längre perioder samt ha ett självskadebeteende. Det kräver goda kunskaper för att hantera detta och tillgång till möjligheten att gå undan i enskilt rum utan störande ”moment” .

En sådan verksamhet ska finnas centralt och lätt tillgängligt i stadsdelen med goda kommunikationsmöjligheter för att underlätta för familjer med barn i denna verksamhet. Den ska också ligga nära eller helst integrerad i vanlig förskola för att barnen ska få möjlighet att träffa andra barn. Om familjen har fler barn med behov av förskoleplats kan de ges möjlighet att gå på någon av de andra avdelningarna eller i närliggande förskola.

Verksamheten är stadsdelsövergripande dvs. alla barn folkbokförda inom Skärholmens stadsdel ska ges möjlighet att gå där, förutsatt att kriterier uppfylls.

A B C D E

Verksamheten ska ledas, styras och finansieras centralt med övergripande medel för att säkerställa kvalitet och resursanvändning.

Beslut om vilka barn som får plats i specialverksamhet fattar samordnare för barn i behov av särskilt stöd (bibass) i samarbete med intagningsgrupp.

Personalen i verksamheten ska ha kvalifikationer som är lämpliga för arbete med barn som har diagnos inom autismspektrum.

Insatserna kring varje barn ska utvärderas och om barnet inte längre är i behov av specialverksamheten ska hon/han erbjudas plats inomordinarie förskoleverksamhet.
